

A TEST BESZÉL

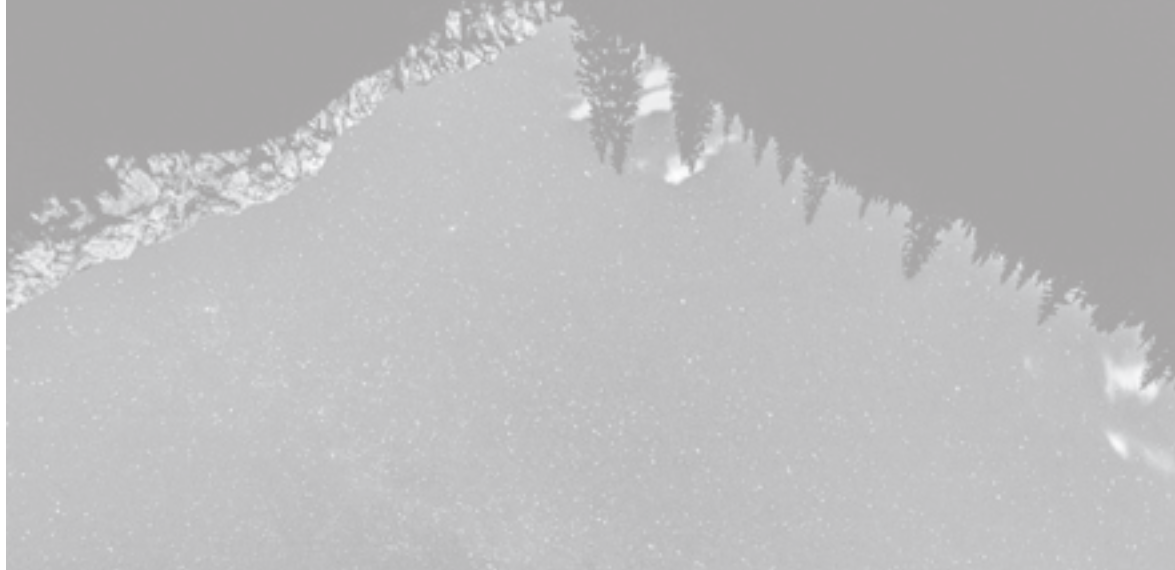
Szöllősi Máttyás: *Váltóáram*
Európa, 2017

Egy panelház fölött az éjszakai égbolt, csillagok, erkélyen álló alakok fénye vetül a szemközti házra, mintha erős reflektor világítaná meg őket. A két verseskötettel már rendelkező Szöllősi Máttyás Margó-díjas kötetének borítója egyértelmű utalás az Orion csillagkép egyik csillagának, a Betelgeuse-nak a felrobbanására és az ezt kísérő erőteljes éjszakai fényjelenségre. Ennek a napnál nagyobb csillagnak a pusztulása köti össze a *Váltóáram* kilenc elbeszélését, hiszen mindegyik szövegben felbukkan az éjszaka is fénylő

égbolt, a különös fehérség, mely megvilágítja a Földet. Ez a motívum nem minden szövegben egyformán hangsúlyos: van olyan novella, melyben hosszasan figyelik a jelenséget, van azonban, ahol csak egy-egy mondat erejéig kerül elő, és nem kap különösebb szerepet. Ettől függetlenül nem lehet nem észrevenni a különös csillagrobbanás metaforikusságát. Fehér fénye egyrészt megvilágítja, s így láthatóvá teszi a földi életet, sorsokat, másrészt a csillagból éppen szupernóvává váló égitest párhuzamba állítható a kötet történeteinek szereplőivel, akik egytől-egyig válsághelyzetben vannak, valamiféle határhelyzetben, ahol már elveszítettek valamit, de az ezzel való megbékélés még nem zajlott le. És ahogyan a haldokló csillag fényességét áraszt magából, úgy kerülnek eléink színt reflektorfénybe állítva a novellák hősei.

Válás, megözvegyülés, szakítás, betegség, megaláztatás, a gyermekkor illúzióinak összeomlása egyaránt helyet kapnak a történetek között. A többnyire egyes szám első (ritkábban egyes szám második, illetve harmadik) személyű narrációval elmesélt történetek hősei a veszteség kudarcát, fájdalmát élik meg: a kötetnyitó *Spirál* hatvanas figurája felesége halála miatt kerül krízisbe, a *Betelgeuse* férfihősét elhagyja a felesége, a *Reggeltől reggelig* című szövegben egészségét, a *Vendégjátékban* méltóságát, míg a *Gerely* című elbeszélésben vágyott szerelmének reményét veszíti el a központi hős. Az elbeszélések kivétel nélkül férfiak életének egy-egy válságos pontját világítják meg, a krízist pedig többnyire a nők eltűnése, elérhetetlensége, hiánya okozza. A kilenc történet egy olyan világot látat, melyben a férfiak esendő, csetlő-botló, otthontalan

és bizonytalan lények, ha hiányzik mellőlük a nő (legyen az feleség, szerelem, anya, nagymama). Ennél a tematikus összekötő kapocsnál is fontosabb azonban az a mód, ahogyan Szöllösi láttatja novelláinak szereplőit. A lélekábrázolásnál ugyanis sokkal nagyobb hangsúlyt kap a test ábrázolása, az érzékelés, az vegetatív rendszer működése. Az elbeszélők minden szövegben olyan részletesen mutatják be a hősök testi reakcióit, a zsidbadást, a szédülést, a fájdalmat, az illatokat, a fényeket, hogy az olvasó szinte a bemutatott alak bőrébe bújik, az ő szemével lát, fülével hall, bőrével érzékel. A kötet hősei nem képesek tudatosan, racionálisan reflektálni a velük történetekre, nem is igazán gondolkodnak, nem értelmezik tetteiket (talán éppen az emlegetett krízisek sokkoló volta miatt), de testük helyettük is elvégzi ezt, pszichoszomatikus tüneteket produkálnak. Bár megfogalmazni nem tudják, mi zajlik pontosan bennük, testük egyértelműen hírt ad erről: „Hirtelen iszonyatos módon zúgni kezd a fülem. Megint mint ha levegőt, vagy annál is sűrűbb anyagot próbálnának befelé nyomni a fejembe. Feszít a homlokom és a tarkóm. A horizont ferdülni kezd. A földnek támaszkodik a vállam. Az ég fehér fénye egyenesen az arcomba világít. Gyönyörű. Mégsem bírom hosszan nézni, mert apró pattogó szemcsék lepnek el mindent. Lehunyam a szemem.” (*Betelgeuse*) Vagy az *Irány észak* című novellában: „Az erős fény megszűnik. Mintha tíz fokkal hűvösebb lenne, mint az előbb. Végigfektetnek egy ágyon. Csukódik az ajtó. A hangok tompábbak. Enyhe sós és jódos szag szállingózik. Nem vagy biztos benne, hogy érdemes-e egyáltalán fölnyitnod a szemed, aztán mégis megteszed: árad a fehérség, és látod, hogy melletted az üveg átláthatatlan, zavaros.” Mintha a megszokott életükből hirtelen kibillenő szereplők a váratlan és sokkoló helyzetben nem lennének képesek megfogalmazni érzéseiket, végiggondolni, értelmezni, mi történik velük, így a test kénytelen beszélni a tudat helyett. A kötet erőssége pedig épp ezekben a leírásokban rejlik, a testi folyamatok, a csúcsra

járatott érzékelés észleléseinek pontos, részletes megmutatásában. A kötet hátsó borítójára kiemelt idézet („az ember leginkább önmagával nincs tisztában”) is mintha a fentieket támasztaná alá: a hősök képtelenek megszólalni, megérteni önmagukat, így a testük reagál, azok jeleiből olvashatunk. Az izzadás, a remegés, a szédülés, a lüktetés, az erős szívdobogás visszatérő állapotok, mind a feszültség, a nyugtalanság, a szorongás jelei. Maga a cím (*Váltóáram*) is utalhat erre, hiszen az áram is feszültség, sőt az idegrendszerben az ingerületeket is elektromos jelek továbbítják.

A könyv szereplői hétköznapi emberek, hétköznapi krízisekkel, melyek ellen senki sincs védve. A különböző helyszíneket és szereplőket felvonultató történetekben közös még a lezáratlanság (ettől egyedül a *Hajsza* című elbeszélés tér csak el), a befejezetlenség. Az elbeszélések végén nincs csattanó, nem befejeződnek, sokkal inkább félbemaradnak ezek a történetek, az olvasóban is feszültséget hagyva, hiszen mintha éppen a megoldás maradna el. Látjuk a magányos férfiakat válságaik közepén, de azt, hogy hogyan dolgozzák ezt el, ha feldolgozzák egyáltalán, azt már nem követhetjük nyomon. A szövegekben felbukkanó, már említett csillag-motívum a bibliai betlehemi-csillagot (mely egyesek szerint üstökös vagy akár szupernóva is lehetett) is felidézheti, ez esetben a megváltás fontossága és szükségessége merülhet fel. Úgy tűnik azonban, a *Váltóáram* magányos, elhagyatott hőseinek nem jut megváltás, nem jut megoldás, mint ahogyan az életben is viszonylag ritka a csattanó a történetek végén.

Kolozsi Orsolya (1980, Budapest): tanár, kritikus. A Szegedi Tudományegyetemen szerzett magyar–összehasonlító irodalomtudomány szakos oklevelet, ugyanitt a Modern Magyar Irodalom Tanszéken folytatott doktori tanulmányokat.